
Od redaktora.

Prace Naukowe AJD. Pedagogika 16, 7-10

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej **bazhum.muzhp.pl**, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od redaktora

Szesnasty tom „Pedagogiki” zawiera piętnaście artykułów na temat różnych aspektów nauczania i wychowania. Dotyczą one zarówno teorii, jak i praktyki pedagogicznej, a także ich historycznych antecedenencji. Autorzy, pochodzący z kilku uznanych ośrodków naukowych w Polsce, stosują różnorodne metodologie badawcze: *stricte* pedagogiczne, psychologiczne, socjologiczne oraz historyczne. Odmienne perspektywy badawcze umożliwiły wieloaspektowe spojrzenie na problemy edukacji i wychowania.

Materiał badawczy zgrupowano w trzech częściach. W pierwszej z nich znalazły się opracowania z zakresu teorii pedagogicznej. Tom otwiera artykuł Stanisława Czesława Michałowskiego podejmujący próbę udzielenia odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne: „kim jestem?”, „dlaczego istnieję?”, „jakim mam być?” z przekonaniem, że od wychowania zależy los nie tylko poszczególnych ludzi, lecz także całych społeczeństw i narodów. Według niego, wychowanie to nie tylko nadzieja na doskonalenie ludzi czy kształtowanie nowej jakości życia, ale także ścieranie się różnych wartości, wzorów i stylów życia na tle porównywania zgodności idei z postępowaniem i praktyką społeczną, przygotowanie się do spotkania się ze współczesnością oraz zmianami i przyszłością. Wychowanie nie jest, więc tylko tym, co się „przekazuje”, „poznaje”, ale także tym, co jest i staje się w życiu. Przyjmując wychowanie jako wzbudzanie osoby i sprzymierzanie się z dobrem, które tkwi w drugim, pragniemy widzieć je także jako pomoc (interwencję) w układaniu się człowieka ze światem. Wszystko to ma zdążać do pełni rozwoju osobowego.

Z kolei Janusz Czerny wykazuje, jak „autyzm wychowawczy” może zakłócać proces wychowawczy. Wymienia on cechy postaw wychowawczych wynikających z przedkładania własnej osobowości nad inne, które stanowią poważną przeszkodę w skutecznym wychowaniu zbiorowym.

Natomiast Jolanta Wilsz skupiła się na barierach w procesie komunikowania się nauczyciela z uczniem, które zaburzają prawidłowy przebieg procesu edukacyjnego. Bariery te, podobnie jak czynniki determinujące proces komunikowania się, mogą być spowodowane uwarunkowaniami sytuacyjnymi, mogą też wynikać z osobowości uczestników tego procesu, albo braku umiejętności w zakresie komunikowania się.

Potrzebę przeciwdziałania procesom marginalizacji transformacyjnej akcentuje Iwona Wagner. Według niej, nie można lekceważyć sytuacji, w której jedna trzecia społeczeństwa zostaje wykluczona (lub czuje się wykluczona) z nor-

malnego uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym. W dłuższej bowiem perspektywie czasowej grozi pogłębianie się marginalizacji, zjawisko to zacznie się powielać i narastać międzypokoleniowo, środowiskowo i lokalnie.

Artykuł zamykający część teoretyczną, Adrianny Sarnat, dotyczy szans i zagrożeń dla tożsamości narodowej i regionalnej wynikających z postępującego procesu globalizacji.

Część badawczą rozpoczyna praca Józefa Baniaka. Dotyczyła ona świadomości moralnej gimnazjalistów. Autor stwierdził, iż młodzież gimnazjalna bardzo krytycznie odnosi się do wszelkich zakazów moralnych, zwłaszcza w sferze seksualności, które kwestionuje i odrzuca jako „zbędne” w jej życiu osobistym. Po trzecie, dominujący odsetek badanych gimnazjalistów postrzega seksualność jako wartość odrębną od prokreacji i małżeństwa i domaga się „prawa do próby” w zakresie praktyki seksualnej. Po czwarte, znaczny odsetek badanych gimnazjalistów odbył już własną inicjację seksualną, a wielu spośród nich kontynuuje współżycie seksualne. Po piąte, postawa religijna i kryzys tożsamości osobowej najbardziej wpływają na postawy i zachowania seksualne badanych gimnazjalistów, intensyfikując lub zahamowując je zupełnie.

Drugi artykuł w owej części tomu przedstawia wyniki badań własnych Danuty Boreckiej-Biernat związanych z zachowaniami agresywnymi młodzieży jako sposobem radzenia sobie przez nią w sytuacjach trudnych. Autorka zachowania owe ukazała w zależności od umiejscowienia kontroli u badanych oraz jej uzależnienia od postaw rodzicielskich.

Iwona Maria Strachanowska scharakteryzowała edukację międzykulturową w macierzystej uczelni. Podkreśliła, iż kompetencje interkulturowe służą rozwijaniu postaw empatii interkulturowej, współpracy międzyludzkiej, pełnej akceptacji: potrzeb, motywów, emocji, obyczajowości i kultury oraz religii przybyszów (emigrantów, imigrantów, uchodźców). Stwierdziła ona, że należy przyspieszyć proces kształtowania kompetencji interkulturowych, aby pojawiła się nowa kategoria człowieka identyfikującego się z rzeczywistością nacechowaną pluralizmem kulturowym. Temu procesowi powinny służyć zintensyfikowane badania interdyscyplinarne w wielu ośrodkach akademickich kraju.

Lidia Włodarska-Zoła charakteryzuje zmiany dokonujące się w polskim systemie gospodarczym oraz w gospodarce światowej w kontekście kształcenia na kierunkach związanych z zarządzaniem, marketingiem i ekonomią. Efektywne rozwiązywanie nowych problemów, będące warunkiem sprostania polskich przedsiębiorstw konkurencji międzynarodowej, nie jest możliwe – stwierdza autorka – bez skutecznego nowoczesnego zarządzania, które w gospodarce wolnorynkowej powinno być ukierunkowane głównie na innowacyjne zmiany oraz kreowanie przyszłości.

Ogólny problem badawczy badań przeprowadzonych przez Izabelę Zimoch stanowiło pytanie, jakie wartości są preferowane przez osoby współzależnione, w jaki sposób oceniają one siebie, a także czy problem alkoholowy wpłynął na ich sytuację rodzinną i materialną. Główną hipotezą przyjętą za przypuszczalną odpowiedź na pytanie zawarte w problemie badawczym było domniemanie, iż

większość osób współzależnionych preferuje wartości religijne i ukierunkowane na rodzinę, osoby te charakteryzują się obniżoną samooceną, a problem alkoholowy ma wpływ na sytuację rodzinną i materialną osób współzależnionych. Ze względu na fakt, iż współzależnienie jest zjawiskiem instytucjonalnie niezlokalizowanym i obejmuje dużą grupę osób w niniejszych badaniach, posłużono się metodą sondażu. W obrębie tej metody wykorzystano technikę ankiety. Zasadność użycia badania ankietowego wynikała m.in. z braku konieczności bezpośredniego kontaktu ankietera z respondentami, która to cecha nabrała szczególnego znaczenia ze względu na warunek zapewnienia badanym osobom współzależnionym całkowitej anonimowości, czego nie umożliwia inna przy należna metodzie sondażu technika, jaką jest wywiad. Jako drugą technikę zastosowano Skalę Wartości (SW) Milтона Rokeacha w interpretacji P. Brzozowskiego, która umożliwia badanie systemu wartości zarówno młodzieży, jak i osób dorosłych.

Celem artykułu Sławomira Sztaby jest przedstawienie zróżnicowania narodowego i etnicznego sierot w domach dziecka na terenie obecnego województwa podkarpackiego. Kwestię tę autor przedstawił uwzględniając historię regionu oraz strukturę narodowościową jego mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem grup mniejszości narodowych i etnicznych.

Część trzecia obejmuje trzy artykuły poświęcone zagadnieniom historii wychowania. Dotyczą one pedagogiki żydowskiej na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w.

I tak Kazimierz Rędziński zajął się szkolnictwem żydowskim w Kaliszu. Ukazał rozwój edukacji świeckiej wśród starozakonnych na tle ogólnych tendencji rozwojowych szkolnictwa w zaborze rosyjskim. Autor wykazał również wpływ przemian w samym żydostwie, który doprowadził do przemian w tradycyjnym szkolnictwie Żydów kaliskich.

Mirosław Łopot nakreślił przebieg procesu prowadzącego do przemiany tradycyjnego wychowania żydowskiego. Przedstawił cele nowego ideału wychowawczego w XX w.: wychować nowoczesnego Żyda świadomego swej tożsamości narodowej, wykształconego człowieka czynu, przygotowanego praktycznie do życia, w przyszłości tworzącego nowoczesne państwo Izrael, szanującego religię i obyczajowość, lecz nie traktującego *Tory* i *Talmudu* jako jedynych wyznaczników postępowania.

Agnieszka Kaczyńska przedstawiła interkulturowy charakter edukacji w prywatnej żeńskiej szkole Żydowskiego Towarzystwa Szkoły Ludowej i Średniej we Lwowie. Głównym celem szkół owego towarzystwa było danie młodzieży żydowskiej podstawy pełnego rozwoju kulturalnego i przygotowanie jej do czynnego udziału w życiu, zorganizowanego w ramach państwowych społeczeństwa, jako też w narodowym życiu społeczeństwa żydowskiego oraz przygotować ją do studiów wyższych.

W części historycznej, na końcu publikacji, zamieszczono również recenzję autorstwa Jerzego Zdańskiego. Dotyczy ona najnowszej książki politologa An-

drzeja Kozery zajmującego się tym razem zagadnieniami edukacyjnymi w polskiej myśli politycznej okresu międzywojennego.

Życząc ciekawej i inspirującej lektury, redaktor zaprasza do współpracy naukowej w ramach następnego, siedemnastego już tomu z serii „Pedagogika”.